

М.В. Федоренко, Національний банк України, м. Київ

РОЛЬ І МІСЦЕ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Ринковій економіці розвинутих країн світу притаманне не накопичення, а збереження та примноження капіталу. Накопичені кошти та прибуток мають бути в постійному русі для забезпечення зростаючих потреб громадян і країни. Як правило, цей процес передбачає передавання коштів від тих, хто має їх надлишок, до тих, хто має в них потребу та змогу примножити. Саме на фінансовому ринку відбувається розподіл і перерозподіл тимчасово вільних коштів.

Визначення фінансового ринку давали безліч науковців. Ми розуміємо фінансовий ринок як сукупність економічних відносин з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів між населенням (домогосподарствами), суб'єктами господарювання та державою через систему фінансових інститутів на основі взаємодії попиту та пропозиції.

Механізм функціонування фінансового ринку забезпечує виявлення обсягу та структури попиту на окремі фінансові активи та своєчасне його задоволення в межах всіх категорій споживачів, які тимчасово мають потребу в залученні капіталу із зовнішніх джерел.

Для інвестування коштів існують два способи: прямі та непрямі. Пряме інвестування передбачає двох учасників ринку – інвестора та покупця фінансових активів. При непрямому інвестуванні необхідна наявність фінансового посередника, який допомагає розподілити заощадження для розподілу їх ризиків.

Враховуючи форми укладання угод на фінансовому ринку, основні його учасники поділяються на дві групи: до першої групи належать продавці та покупці, а до другої – фінансові посередники, які забезпечують посередницький зв'язок між продавцями та покупцями. Фінансові посередники практично створюють нові фінансові активи.

Отже, фінансові посередники перерозподіляють ресурси між продавцями і споживачами фінансових активів, спрямовуючи рух капіталу до найбільш вигідного споживача та розподіляючи ризики продавця (юридичних і фізичних осіб).

Закон України від 12.07.2001 “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” регулює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг і пріоритети в здійсненні регулятивних і наглядових функцій з боку держави за діяльністю фінансових посередників.

На наш погляд, фінансові посередники можуть бути розподілені за диверсифікацією надання продуктів і послуг. До першої групи належать спеціалізовані фінансові посередники, які функціонують для певних галузей економіки, до другої – ті, які надають повний спектр операцій і послуг та охоплюють широке коло секторів економіки. Спеціалізовані

фінансові посередники складаються з банківських і небанківських. До другої групи належать наразі банки, які деякі науковці виділяють у групу “фінансових супермаркетів” або називають універсальними. Банківські установи також представлені в спеціалізованій групі, до якої входять зовнішньоекономічні, іпотечні, ощадні та інвестиційні банки. Вузька спеціалізація і визначає належність цих банків до даної групи. До спеціалізованих небанківських установ належать всі інші фінансові посередники, які здійснюють операції на фінансовому ринку: страхові, лізингові, інвестиційні компанії, ощадні та кредитні асоціації, інститути спільного інвестування, кредитні спілки, ломбарди, пенсійні, венчурні, фінансові, пайові інвестиційні фонди.

Місце банківського сектора на фінансовому ринку України можна прослідкувати через рух коштів (фінансових активів). Вкладниками грошових коштів, з одного боку, є населення (вітчизняні домогосподарства), яке переважно зберігає свої заощадження на депозитах та отримує кредити та позики в національній та іноземній валютах. Посередниками в даному випадку є, як правило, комерційні банки. З іншого – іноземні інвестори, які переважно вкладають кошти в цінні папери вітчизняних підприємств та організацій через інвестиційні банки.

Для подальшого обігу та збагачення коштів активи перетікають до грошового ринку або ринку капіталів. Ринок капіталу включає ринок боргових цінних паперів і ринок акцій, він мобілізує та перерозподіляє тимчасово вільні фінансові ресурси на потреби суб'єктів господарювання. Крім комерційних банків, елементами ринку капіталу можуть бути фондова біржа, страхові компанії, аудиторські організації, брокерські контори (компанії), державний страховий нагляд, державна інспекція з контролю за цінними паперами, Фонд державного майна, інвестиційні фонди, фонд загальнодержавних науково-технічних програм, стабілізаційні фонди, інноваційні фонди. Операції на міжбанківському валютному ринку України дозволяється здійснювати лише суб'єктам цього ринку, до яких належать Національний банк України, комерційні банки та уповноважені кредитно-фінансові установи, які отримали ліцензію Національного банку України на право здійснення операцій з валютними цінностями, а також валютні біржі.

Згідно з законом державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюється Національним банком України (стосовно ринку банківських послуг), Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку (стосовно ринків цінних паперів і похідних цінних паперів) та спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (стосовно інших ринків фінансових послуг).

Отже, на сьогодні банківський сектор посідає чільне місце на фінансовому ринку країни. Можна сказати, що банки є найрозвинутішими учасниками цього ринку порівняно з іншими фінансовими посередниками, оскільки різноманіття послуг та інформація щодо їх діяльності дозволяють залучати найбільшу кількість споживачів послуг та інвесторів.

Федоренко, М.В. Роль і місце банківської системи на фінансовому ринку України [Текст] / М.В. Федоренко // Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.). - Суми : УАБС НБУ, 2010. - Т. 2. - С. 168-170.